

6. СЕЦЕСІЯ

Мистецькоісторичне поняття *сецесії* включає в себе не тільки орнаментальний декоративний стиль типу *Art Nouveau*, але й ціле мистецьке спрямування межі 19 і 20 століть, яке мало за мету створення нового модерністичного мистецтва та культури.

Головними рушіями цієї ментальної та образотворчої зміни були новостворені спілки молодих митців, які вийшли, як і сама сецесія, з традиційних мистецьких організацій на противагу академіям.

Виставки та інша активна діяльність сецесійних організацій докорінно змінили характер культурної сцени початку 20 століття і заклали основи для приходу інших, ще більш радикально орієнтованих генерацій модерністичного авангарду.

Невід'ємною частиною програми послідовників сецесії була ідея модерністичного стилю, який об'єднував воедино образотворче мистецтво з архітектурою і реформованим мистецьким ремеслом. Був закладений перший камінь в побудову майбутніх спроб щодо модерністичної культури.

Перша хвиля сецесії

Для розвитку чеського мистецтва переломним моментом був прихід молодієї генерації в середині 80-тих років 19 століття, коли в основному художники їхали у Мюнхен, тому що пражська Академія не могла забезпечити їм сучасний підхід до навчання. У Мюнхені свою організацію створив Карел Шкрета, який проводив виставки студентських робіт і видавав журнал «Палета» та гумористичне видання «Шпахтле». Організація виступила на захист Міколаша Алше, якому надала статус почесного члена. Чільними представниками цього об'єднання були Лудек Маролд, відмінний художник сцени із сучасного життя, який після повернення до Праги своєю роботою прославив Яечний ярмарок (1888) і Альфонс Муха. Вони після закінчення навчання направилися у Париж, де нарешті отримали визнання, особливо А. Муха зі своїми плакатами для акторки Сари Бернгардт (1894 -

1899) та став творцем міжнародного *Art Nouveau*. Паризький етап був також у житті Йожа Упрки, якого оцінили за його автентичний фольклоризм і К. В. Машек (Княгина Лібуше, 1893), який об'єднав символізм і паризький «світлий стиль» із чеським фольклоризмом. Митці першої сецесійної хвилі постають перед нами як окремі особистості, які оживили чеську мистецьку сцену, але не створили в Празі культурний центр так потрібний для поширення модернізму.

Великі виставки 90-тих років

Для національного культурного середовища Праги у 90-тих роках доволі стимулюючими були великі виставки, які проводилися на території нового виставкового комплексу в Бубенчіх.

У 1891 році розпочалася Ювілейна виставка, головним експонатом якої був Промисловий палац, проект якого запропонував Б. Мунзберг.

У 1895 році відбувалася Чехослов'янська етнографічна виставка на якій були зібрані зразки народної архітектури, які надихнули архітектора Душана Юрковича на створення цікавих модерністичних варіацій (Пустевна, 1896-1899, Лугачовіце, 1902).

Третьою великою виставкою була реалізована виставка в Бубенчіх у 1898 році під назвою *Виставка архітектури та інженерії*, у зв'язку із великим архітектурним бумом у Празі, пов'язаним із періодом її будівельного очищення.

Для створення більш стабільного культурного середовища були важливі навчальні заклади. У Празькій Академії образотворчих мистецтв, яка початково була приватною, у 1887 році відбулася важлива реформа, із Відня були запрошені нові вчителі - пейзажист Юліус Маржак і новоромантичний символіст Максиміліант Пірнер (Фініс, 1889).

Архітектура і мистецьке ремесло

Розвиток чеської сецесійної архітектури був викликаний масштабною програмою реконструкції пражського міського центру, яка розпочалася 1895 року. Розпочались дискусії щодо доцільності робіт та нечіткого уявлення чи розуміння модерністичної архітектури.

Для нового будівництва обрали *новобароко* (Освальд Полівка, Празька міська страхова компанія, 1899). Сецесійний стиль типу *Art Nouveau* почав використовуватися в ательє Мистецько-промислової школи, у кераміці в Ц. Клоучка, різьбі Я. Кастнера та металевих виробів Емануеля Новака.

Архітектор Б. Огманн створив проект готелю «Централ» (1898), будівництво закінчував його учні Алоїс Дріакі Бедржіх Бендлмаєр. Головною особистістю чеської модерністичної архітектури став Ян Котера, який працював з 1898 року у Мистецько-промисловій школі. Починаючи від Петеркового будинку (1899 - 1900) і завершуючи будівлею Районного будинку в Градці Кралове (1902 - 1904), притримувався органічного сецесійного стилю, який пройшов на зміну геометричному варіанту так званого «індивідуального модернізму» (комплекс Національного будинку у Простейові (1905 - 1907) і Міського музею у Градці Кралове (1906 - 1912).

У першому десятилітті 20 століття *сецесія* стає офіційним стилем нової архітектури. Були побудовані нові шедеври архітектури модерністичної Праги, як Вокзал імператора Франца Йосифа (Й. Фанта 1900 - 1909), або Празький муніципальний будинок (Антонін Балшанек і Освальд Полівка (1903 - 1912), де реалізувалась велика кількість стильових інтер'єрів, навіть Вітальня мера від Альфонса Мухи.

Сецесійний декоративізм та орнаменталізм заповнив фасади чеських вулиць, було створене оригінальне середовище. Крім проектів професійних архітекторів на проєктантів, свої оригінальні ідеї в будівництві реалізовували й інші митці, напр. *Особиста вілла скульптора Франца Білка (1910 - 1911)*.

6.1. SECESNÍ SLOH

Vznikl koncem 19. století a trval až do konce první světové války. Secesní architektura je bohatě dekorativní, uplatňují se ornamenty vzniklé stylizací rostlin a živočichů, ornamenty tvořené lidskými postavami nebo jejich maskami. Užívají se nové materiály, například železo, sklo, keramika. Za nejkrásnější secesní stavbu u nás je považován Obecní dům od architektů Balšánka a Polívky postavený v letech 1902-1908. Z dalších secesních staveb v Praze je třeba připomenout hotel Evropa vytvořený architektem Bendelmayerem, Hlavní nádraží od J. Fanty nebo palác Koruna stavitele A. Pfeiffera. Z mimopražských secesních staveb zaslouží pozornost kostel sv. Jana Nepomuckého ve Štěchovicích nebo tzv. Janův dům v Luhačovicích.

Secese vznikla v Anglii. V polovině 19. stol. došlo k ideové reakci proti průmyslové revoluci. Filosof John Ruskin (1819 -1900) hlásal návrat k řemeslné výrobě jako prostředku proti ošklivosti produkované průmyslem.

Je to doba vzniku uměleckoprůmyslových škol, kde se navrhovaly typy výrobků pro sériovou výrobu. Průkopníkem obnovy uměleckého řemesla byl William Morris (1834-1891). Byl Ruskinův žák a stál u zrodu hnutí Arts and crafts (umění a řemesla). Architekti tohoto hnutí usilovali o vytvoření organické architektury, která přirozeně vyrůstá ze země.

Čechy: Dušan Jurkovič, Jan Kotěra

Sochař František Bílek si postavil r. 1911 vilu na Hradčanech.

Symbol „obilného pole“ prostupuje celou stavbou.

5.2. ФОТОАЛЬБОМ 5. SECESE.